

Puunhankinnan haasteet – mistä ja miten puuta?

Juha Levonen

Ostojohtaja
Metsäliitto

Puun käytön ja tuonnin nykytilanne

Suomen metsäteollisuus on viime vuosina käyttänyt pyöreää ainespuuta keskimäärin n. 71 milj.m³/a, mistä runsas 20 % (15,5 milj. m³/a) on ollut tuontipuuta. Venäjän puun osuus tuonnista on ollut kaksi kolmasosaa (runsas 10 milj. m³/a). Kaikesta tuontipuusta noin 40 % on ollut koivukuitupuuta. Se on tuotu pääosin Venäjältä.

Teollisuuden kotimaista jalostuskapasiteettia on laajennettu viime vuosiin asti. Laajeneminen on perustunut merkittävästi puun tuontiin. Osin tuontipuun avulla tehtaiden puuhuolto on myös onnistuttu turvaamaan varsin hyvin lukuun ottamatta lyhytaikaisia, usein keliolosuhteista johtuvia ongelmia.

Puun tuonnin näkymät

Aiemmin edullinen tuontipuun on viimeisen kahden vuoden aikana muuttunut keskimäärin kotimaista puuta kalliimmaksi. Kehitykseen ovat vaikuttaneet puun hinnan nousu lähtömaassa, Venäjällä käyttöön otetut tullimaksut sekä kuljetuskustannusten nousu.

Tällä hetkellä Venäjältä vietävän puun tullit ovat enimmillään 15 €/ m³, mutta ne nousevat vuoden 2009 alussa 50:een €/ m³. Kun esimerkiksi kotimaisten mänty- ja koivukuitupuiden tehdashinnat ovat alhaisemmat kuin uusi tullimaksu yksinään, ei Venäjältä tuodun puun käytölle ole jatkossa taloudellisia perusteita ja tuonti tyrehtyy. Teollisuus onkin lähtenyt etsimään keinoja korvata tuontipuuta 10–15 milj. m³/a.

Suomen metsien hakkuumahdollisuudet ovat kasvaneet

Maamme metsien kasvu on viimeisten vuosien aikana lisääntynyt n. 80 milj. m³:n tasosta lähes 100 milj. m³:iin vuodessa.

Myönteiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet tehokkaat metsänhoito- ja metsänparannustoimenpiteet sekä suotuisat ilmasto-olot.

Teollisuuden käyttämän ainespuun kestävien hakkuumahdollisuuksien lasketaan tulevana vuosina olevan tasolla 72 milj. m³/a (käyttö 71 milj. m³/a). Erityisesti mäntykuitupuuta, mäntytukkia ja koivukuitupuuta on korjattavissa selvästi toteutunutta enemmän. Mäntypuiden hakkuumahdollisuudet näyttävät jopa ylittävän tämän hetkisen käyttömäärän. Aivan kaikkea teollisuuden tarvitsemaa koivukuitupuuta ei laskelmien mukaan ole mahdollista saada kotimaasta. Tämän saatavuuskysymyksen takia koivun käytöstä on jossain määrin jo siirrytty mäntyyn.

Taseellisesti tarkasteltuna metsistämme on siis kestävästi hakattavissa teollisuuden tarvitsema puu. Samalla nykytasoiset metsien ympäristö- ja suojelutavoitteet pystytään saavuttamaan.

Mistä ja miten puuta hankitaan?

Ainoa merkittävä Venäjän tuontipuuta korvaava hankintalähde on kotimainen puu. Sen käytön huomattavaankin lisäämiseen on metsävarojen suhteen hyvät mahdollisuudet. Tavoitteeksi on asetettu hakkuiden lisäys 10–15 milj. m³/a.

Vaikka puuta metsissä onkin, se ei vielä takaa puuhuollon toimimista. Tärkein kysymys tulee olemaan, miten metsien käyttöä voidaan nostaa pysyvästi. Suuri haaste on saada metsänomistajat käyttämään metsiään, myymään puuta ja tekemään tarpeelliset metsänhoitotyöt.

Toisaalta lisääntyvät hakkuumahdollisuudet ovat korjuuteknisesti haasteellisilla kohteilla; enenevästi harvennuksilla ja turvemaille. Hankintamäärien kasvu ja harvennusten lisääntyminen merkitsevät korjuu- ja kuljetuskaluston tarpeen kasvua. Varsinkin turvemaille tarvitaan myös uudentyypistä kalustoa. Työpaikkoja avautuu lisää niin koneen kuljettajille kuin metsureillekin, mutta saadaanko alalle riittävästi ammattitaitoista työvoimaa?

Suurimmat haasteet ja riskit kotimaisen puun hankinnan lisäämisessä ovat siis metsänomistajien puunmyyntihalukkuus eli puukaupan sujuminen sekä työvoiman saatavuus. Valtiovalta on kuluvan vuoden aikana todennut metsäteollisuuden ja -talouden kansantaloudellisen merkittävyyden ja ryhtynyt melko poikkeuksellisiin toimiin. Se on ohjaamassa varoja perinteisen taimikon- ja nuoren metsän hoidon (KEMERA-tuki) lisäksi myös neuvontaan ja metsäinfrastruktuurin parantamiseen (tiestö, radat ja lastauspaikat). Se on myös puukauppatulojen verohuojennusten kautta ohjaamassa ja vauhdittamassa puukauppaa lähivuosina.

Puukaupan tasainen sujuminen ja kohoavat määrät ovat suurimmat haasteet

Yleisen varallisuuden lisääntymisen myötä puukauppatulot merkitsevät monelle metsänomistajalle aiempaa vähemmän, eikä puuta tarvitse sen takia myydä säännöllisesti tai välttämättä lainkaan. Teollisuus tarvitsee kuitenkin raaka-ainetta tasaisesti. Sijoitus- ja metsäomaisuuden hyvän hoidon neuvonnan tarve kasvaa, jotta puu saadaan liikkeelle.

Metsänomistajakunnan rakenne ja arvot ovat muutoksessa. Metsänomistajien keski-ikä on jo 60 vuotta ja se nousee koko ajan, mikä ei sinänsä tue metsien käyttöasteen parantamista. Metsäammattilaisten on osattava jatkossa tunnistaa kunkin metsänomistajan tarpeet ja löytää uusiakin palveluja. Monelle on metsän taloudellisen käytön rinnalle tullut muitakin, mm. ympäristöllisiä arvoja. Tällöin tulee löytää ja esittää ratkaisuja, joissa esimerkiksi osalla metsää toteutetaan haluttu suojelutoimi, mutta muualla metsää käsitellään talousmetsänä. Oman haasteellisen ryhmänsä muodostavat uudet metsänomistajat.

Puukauppa poikkeaa monen muun tuotteen (esim. maataloustuotteet) kaupasta sikäli, että puuta ei tarvitse välttämättä jatkuvasti myydä. Metsä yleensä säilyy ja pysyy. Kasvu- ja tuotostappioita kyllä voi syntyä, mutta niistä ei välttämättä pidetä lukua. Tämä piirre mahdollistaa puukauppaan liittyvän melko voimakkaan hintaspekulaation. Kun metsäteollisuuden lopputuotteiden hinnat maailmalla vaihtelevat, tulisi vaihtelun voida heijastua myös puukauppaan. Puun hinnan lasku kuitenkin yleensä vähentää myyntihaluja selvästi. Puukaupan sujuvuuteen voidaan vaikuttaa viestinnällä ja neuvonnalla.

Tulevaisuudessa on tarve harventaa enemmän ja tehdä turvemaiden hakkuita ympäri vuoden

Hakkuita on mahdollista lisätä erityisesti nuorissa, kasvavissa metsissä ja turvemaidella. Esimerkiksi ensiharvennuksia on metsänhoidollisesti myöhässä jopa niin, että harvennusala pitäisi kaksinkertaistaa. Turvemaidella kaikista hakkuumahdollisuuksista lasketaan olevan jatkossa jopa viidennes.

Harvennushakkuista on perinteisesti tehty suuri osa talvella maan ollessa roudassa. Määrien kasvaessa ja talvien lämmitessä harvennuksia on voitava tehdä ympärivuotisesti. Korjuuresurssit ja kustannukset eivät mahdollista perinteistä talvipainotteisuutta määrien noustessa. Ympärivuotisessa toiminnassa korostuvat entisestään myös ympäristönäkökohdat. Lintujen pesintä on otettava huomioon, puusto- ja juurivauriot minimoitava ja lahontorjunnasta kuusikoissa huolehdittava. Kaikkiin näihin kysymyksiin on vastaukset löydettävissä.

Samoin kuin harvennuksia, myöskään lisääntyviä turvemaahakkuita ei voida tehdä vain talvisin, vaan uusien kone- ja menetelmäratkaisujen avulla työ on

saatava näilläkin kohteilla ympärivuotiseksi. Turvemaiden korjuukohteet edellyttävät eri toimijatahojen hyvää yhteistyötä (kunnostusajituksen suunnittelu ja toteutus, puunkorjuu). Konevalmistajilta edellytetään uusia, kevyempiä koneratkaisuja, jotka soveltuvat entistä paremmin harvennuksille ja toisaalta mahdollistavat korjuun kesäaikana turvemailla. Tämä työ on jo alkanut ja asialla ovat konevalmistajien lisäksi innolla muutkin metsätalouden toimijatahot.

Mistä saadaan tekijät metsiin?

Lisääntyviin korjuumääriin uskotaan löytyvän oikeentyypiset koneresurssit helpommin kuin koneisiin käyttäjät. Puunkorjuu- ja kuljetustehtäviin tarvitaan runsaasti lisää kuljettajia, samoin metsureita metsänhoitotöihin ja harvennusten ennakkoraivaukseen. Lisätarvetta korostavat myös suurten ikäluokkien väistyminen lähivuosina ja muiden alojen kilpailu työvoimasta.

Metsätöiden imago ei ole riittävän hyvä ja houkutteleva. Suurimpana syynä tähän pidetään töiden kausiluontoisuutta ja siitä johtuvia lomautuksia, etenkin kevät- ja kesäaikana. Noususuhdanteessa ala ei ole myöskään menestynyt palkkakilpailussa. Myös työolosuhteissa on osittain parannettavaa. Monilla on lisäksi metsätaloudesta käsitys vanhanaikaisena, epätrendikkäänä toimialana.

Näihin haasteisiin on vastattu ja tulee vastata yhteistyössä. Työn kausivaihteluita voidaan tasata työnkierrolla ja työvoiman lainauksella. Alalle on syntynyt monipuolisia palveluja tarjoavia metsäpalveluyrityksiä. Lasten ja nuorten valistukseen on panostettu, jotta metsätalouden tunnettuus paranee ja kiinnostavuus lisääntyy. Metsäteollisuus on yhdessä muiden toimijoiden kanssa lisännyt koneen kuljettajien koulutuspaikkoja ja tehostanut oppilashankintaa. Valtio on myös myöntänyt lisärahoitusta koneenkuljettajien koulutukseen.

Valtiovallallakin mielenkiintoa hakkuiden lisäämiseen

Hallitus on päättänyt useista lisätoimista tavoitteena hakkuiden lisääminen kestävästi ja pysyvästi. Perustyötä on tehnyt ns. Ahon työryhmä, jonka väliraportin pohjalta hallitus päätti myöntää varoja metsänomistajien neuvontaan, tiestön ja rataverkoston parantamiseen, alueellisen metsävaratiedon parantamiseen ja tilakohtaisten metsäsuunnitelmien kehittämiseen, metsäkoneen kuljettajien koulutukseen sekä Etelä-Suomen metsien suojeleohjelma Metson rahoitukseen.

Hallitus päätti kesällä vauhdittaa puukauppaa metsäverohuojennuksin. Elokuun 2008 loppuun mennessä tehdyille ensiharvennuskaupoille tuli täysi verovapaus. Kaikille puukaupoille, jotka tehdään vuoden 2009 loppuun mennessä ja korjataan 31.12.2010 mennessä, verohuojennus on 50 %. Vuoden 2011 loppuun mennessä korjattaville kaupoille huojennus on 25 %.

Elokuussa 2008, ennen ensiharvennusten sadan prosentin verohuojennuksen poistumista, käytiin vilkkaasti puukauppaa. Viimeinen elokuun viikko on puukaupassa kaikkien aikojen ennätysviikko, yhteensä puuta myytiin n. 2,5 milj.m³. Syyskuussa kauppa on selvästi hiljentynyt ja spekulatio lisääntynyt, koska reagointiaikaa on verohuojennuksia ajatellen nyt runsaasti. Metsävähennyksen ehtojen parantamisella hallitus kannustaa lisäämään hankintaan ja tilakoon kasvattamiseen sekä metsien parempaan hyödyntämiseen.

Valtion puukaupan vauhdittamiseen tähtäävät toimenpiteet ovat olleet oikeansuuntaisia, mutta niiden vaikuttavuutta yksittäisen metsänomistajan päätöksentekoon pitäisi voida lisätä.

Metsäalalla on näytön paikka

Metsää käsittelevä tiedotus on viime aikoina monesti ollut negatiivissävyytteistä (ympäristökiistoja, heikkoa kannattavuutta, irtisanomisia, tehtaiden lopettamisia jne.). Asioita tuntemattomille muodostuu helposti huono kuva koko toimialasta, mikä ei tietenkään paranna sen houkuttelevuutta ammatinvalinnassa eikä edistä puukauppaa. Metsäalan pitää osata itse kertoa uskottavasti monista positiivisista puolistaan. Puun käyttö on uusiutuvan luonnonvaran kestäväää käyttöä. Metsä työllistää edelleenkin runsaasti väkeä, myös maaseudulla. Metsän kansantaloudellinen ja aluetaloudellinen merkitys on edelleenkin suuri – etenkin kun otetaan huomioon koko metsäklusterin vaikutus. Suomalainen metsäosaaminen on maailman huippua.

Hakkuumäärien pysyvä nostaminen edellyttää alalla toimijoilta hyvää yhteistyötä ja yksiselitteisen samansuuntaisia toimia kaikilta osin. Viestinnän pitää olla yhdensuuntaista, jotta metsänomistaja ei hämmenny. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjeistanut metsäkeskuksia toimimaan alueellisena koordinaattorina ja kokoamaan kaikki alan toimijat yhteen tekemään suunnitelmia toimenpiteineen hakkuumäärien nostamiseksi. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitolla on tärkeä rooli ja vastuu puukaupan ohjaajana ja mielikuvavaikuttajana, vaikkakin hallitus on tekemillään ratkaisuilla nyt myös ottanut ohjaajaroolia tuleviksi vuosiksi.

Lyhyen tähtäimen puunhintaspekulaatiolla ei tulla saavuttamaan tavoitteita samaan aikaan kun alan kannattavuus on heikko. Tehtaiden lopettamispäätöksiä syntyy liian helposti, jos samalla kerta puuttuu sekä rahaa että puuta. Vastuullisella yhteistyöllä toimijatahot voivat turvata paljon sekä työpaikkoja että puunkäyttöä.